

קצ'ואה אימבבורה, עמ' 1

קצ'ואה אימבבורה הינה שפה ממשפחת קצ'ואה שמדברים במחוז אימבבורה בצפון אקוודור. כל הנתונים כאן באים מהספר (PM 6303 C6) Peter Cole (1982) *Imbabura Quechua*. Amsterdam: North Holland (בספריה).

א. האם קצ'ואה אימבבורה היא שפת VSO, SVO או SOV? גרעין בתחילה או גרעין בסוף?

ב. האם קצ'ואה אימבבורה היא שפה מבנית או לא מבנית? נמקו בהתייחסות לנתונים.

ג. האם קצ'ואה אימבבורה מצייתת לכל אחד מהאוניברסלים הבאים, שכולם הוצעו בספרות?

i. אפשר להשמיט ארגומנט רק אם יש בפועל סמן התאם עבורו.

ii. אוניברסל 4 של גרינברג

iii. הטופיק תמיד עומד בתחילת המשפט.

iv. כל משפט דורש נושא (או כזה שמבטאים אותו או ריק).

v. אם אלמנט כלשהו יכול לעבור „תנועת מילת-שאלה“ (wh-movement), הנושא יכול.

vi. אוניברסל 18 של גרינברג

vii. אוניברסל 15 של גרינברג

viii. כל NP חייב סימון יחסה

ד. אוניברסלים לשוניים יכולים להיות אוניברסלים מוחלטים או נטיות. כמובן, יותר קל לבחון אוניברסלים מוחלטים: אם מוצאים שפה אחת שאינה מצייתת לאוניברסל מוצע אז כבר יודעים שהאוניברסל אינו תקף. יותר קשה להתמודד עם נטיות. ובכל מקרה, העובדה ששפה אחת מצייתת לאוניברסל אינו מספיק להוכיח שהאוניברסל תקף. לאור הנתונים בקצ'ואה אימבבורה, דיונים בכיתה ובספר הלימוד ושפות אחרות שאת/ה מכיר/ה, מה את/ה חושב/ת על הסבירות של אוניברסלים i, ii, iv, ו-viii משאלה ג', או כנטיות אוניברסליות או כאוניברסלים מוחלטים?

הנתונים:

(1) א. סדר מילים רגיל (והסדר היחיד בפסוקיות משועבדות)

Juzi kayna- mi Marya- man jatun wagra- ta kara- rka.

עבר. נושא 3 - לתת אקוזטיב - פרה גדול דאטיב - מריה פוקוס - אתמול חוזה
'אתמול, חוזה נתן למריה פרה גדולה.'

ב. סדר חילופי בפסוקיות ראשיות

Juzi rura- rka jatun wasi- ta- ka.

טופיק - אקוזטיב - בית גדול עבר. נושא 3 - לעשות חוזה
'חוזה עשה בית גדול.'

(2) א. נושא יחיד - מתמשך - ללכת פוקוס - דאטיב - קיטו

Kitu- man- mi ri- ju- ni.

'אני הולך/נוסע לקיטו.'

Marya maka- rka.

עבר. נושא 3 - להכות מריה

'מריה היכתה אותו/אותה/מישהו.'

(3) לוואים ממוקמים ממש לפני הרכיב שהם מתארים. לגבי שלילה: יש שני חלקים. החלק הראשון (מתורגם

'לא') ממוקם לפני הרכיב והחלק השני (מתורגם 'שלילה') ממוקם אחרי הרכיב. שני החלקים של השלילה הם העין סוגריים שמסמנים את הרכיב השלילי.

א. נושא יחיד - עבר - לראות אקוזטיב - פרה יפה מאוד

Maymi sumaj wagra- ta riku- rka- ni.

'ראיתי פרה יפה מאוד.'

קצ'ואה אימבבורה, עמ' 2

ב. Marya-ka Utavalu-man chaya-shpa pay-paj ñaña-ta maska-rka.

עבר. נושא 3 - לחפש אקוזטיב - אחות קניין - היא אדוורב - להגיע דאטיב - אוֹטָבְלוֹ טופיק - מריה
'בהגיעה לאוטבלו, מריה חיפשה את אחותה.'

ג. Juzi ñapash chay ruwana-ta rura- rka.

עבר. נושא 3 - לעשות אקוזטיב - פונצ'ו ההוא מהר חוזה
'חוזה עשה את הפונצ'ו ההוא מהר.'

ד. Juzi mana chay llama-ta randi-rka- chu.

שלילה - עבר. נושא 3 - לקנות אקוזטיב - כבש ההוא לא חוזה
'חוזה לא קנה את הכבש ההוא.'

ה. Juzi mana chay llama-ta- chu randi-rka.

עבר. נושא 3 - לקנות שלילה - אקוזטיב - כבש ההוא לא חוזה
'לא את הכבש הזה קנה חוזה.'

(4) שונות

א. Pay- ka kunan Agatu-pi kawsa- n

נושא 3 - לגור בְּ - אָגְטוֹ עכשיו טופיק - הוא
'הוא גר באגטו עכשיו.'

ב. Kayna- mi urku- pi rasu- rka.

עבר. נושא 3 - שלג(פועל) בְּ - הר פוקוס - אתמול
'אתמול ירד שלג בהר.'

ג. Ñuka wawki- wan kawsa- ni.

נושא 1 יחיד - לגור עם - אח שלי
'אני גר עם אחי.'

ד. Muna- y- man ñuka mama- ta riku- ngapaj.

סובייקטיב - לראות אקוזטיב - אמא שלי תנאי - נושא 1 יחיד - לרצות
'אני רוצה לראות את אמא שלי.'

ה. Juan wagra- ta randi- shka- ta ya- ni.

נושא 1 יחיד - לחשוב אקוזטיב - שמני - לקנות אקוזטיב - פרה חואן
'אני חושב שחואן קנה פרה.'

ו. Ima- ta- taj ya- ngui Juan randi- shka- ta ?

אקוזטיב - שמני - לקנות חואן נושא 2 יחיד - לחשוב שאלה - אקוזטיב - מה
'מה אתה חושב שחואן קנה?'

ז. *Pi- taj ya- ngui wagra- ta randi- shka- ta ?

אקוזטיב - שמני - לקנות אקוזטיב - פרה נושא 2 יחיד - לחשוב שאלה - מי
'מי אתה חושב שקנה פרה?'

ח. [NP ñuka wawki randi- shka alku]

כלב שמני - קנה אח שלי
'הכלב שאחי קנה'

הסברים לתרגום של המורפמות:

אדוורב	סמן פסוקית אדוורביאלית (מילית משעבדת)
נושא 1 יחיד	נושא גוף ראשון יחיד (סמן התאם)
לא	מסמן את תחילת הרכיב המסומן בשלילי
נושא 2 יחיד	נושא גוף שני יחיד (סמן התאם)
נושא 3	נושא גוף שלישי (סמן התאם)
פוקוס	מסמן את ה-NP כפוקוס וכולל מידע על מקור המידע (קול מכנה את הסופיות האלה validators)
קניין	יחסת הקניין (נגטיב)
שלילה	מסמן את סוף הרכיב המסומן בשלילי
שמני	סמן פסוקית שמנית (מילית משעבדת); פסוקיות שמניות הן פסוקיות משועבדות עם תכונות דומות ל-NP; למשל, לעיתים קרובות הן מסומנות אקוזטיב (אדרי הסופית שמני)

„חוזה“, „מריה“ ו„חואן“ הם השמות הספרדיים José María, Juan ו-Quito. היא עיר הבירה של אקוודור. אוטבלו (Otavalo) היא עיירה במחוז אימבבורה, ואגטו (Agato) היא כפר שם. התרגום של הגזע של פועל ניתן בצורת המקור.